

Sygn.akt III AUa 113/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Sławomir Bagiński

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 kwietnia 2018 r. w B.

sprawy z odwołania T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy T. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 listopada 2017 r. sygn. akt IV U 1606/16

oddala apelację.

SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 113/18

UZASADNIENIE

Decyzją z 6.09.2016 r. T. K. została przyznana od 7.08.2016 r. emerytura na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 887).

Organ rentowy nie podjął wypłaty emerytury z FUS, gdyż w myśl art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 277) w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie.

T. K. zaskarżył niniejszą decyzję w całości i domagał się przyznania mu świadczenia w wyższej kwocie z uwagi na prace w gospodarstwie rolnym.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 29 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję o tyle, że do okresu uprawniającego do zwiększenia emerytury T. K. z tytułu opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników zaliczył okres od 1 stycznia 1982 r. do 30 września 1984 r. (pkt I), w pozostałym zaś zakresie odwołanie oddalił (pkt II).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że T. K., urodzony (...), złożył w dniu 2 sierpnia 2016 r. wniosek o emeryturę z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczony od dnia 3 listopada 1992 r. ma ustalone prawo do renty inwalidzkiej rolniczej, którą pobiera do chwili obecnej. Z zaświadczenia KRUS z 24.08.2016 r. (k. 25, I plik akt ZUS) wynika, że wnioskodawca jest uprawniony do renty rolniczej bezterminowo. Jednocześnie w niniejszym zaświadczeniu zostały wykazane wszystkie okresy przyjęte do naliczenia świadczenia z KRUS.

Dalej Sąd wskazał, że emerytura przyznana T. K. od 7.08.2016 r., decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6.09.2016 r., wynosi 486,62 zł i jest niższa od najniższej emerytury, jednakże nie ulega ona podwyższeniu, gdyż wnioskodawca nie legitymuje się okresem 25 lat składkowych i nieskładkowych. Do ustalenia emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy uwzględnił okresy składkowe i nieskładkowe w łącznym wymiarze 12 lat, 11 miesięcy i 23 dni. Do powyższego okresu przyjęto okres ubezpieczenia społecznego rolników, za który przyznano zwiększenie w wymiarze 8 lat i 3 miesięcy. Wnioskodawca w okresie od 1.07.1977 r. do 30.09.1984 r. był zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Natomiast składki na ubezpieczenie społeczne rolników były opłacane w okresie od 1.01.1982 r. do 31.12.1992 r.

Okoliczności faktyczne Sąd pierwszej instancji przyjął za bezsporne, ponieważ nie były kwestionowane przez strony, a dokumenty, z których wynikają sporządzono w formie przewidzianej prawem i nie budziły wątpliwości Sądu co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy. Sąd dał wiarę zeznaniom świadka W. K., bowiem znalazły one oparcie w dokumentacji źródłowej. Świadek spójnie i logicznie wskazał na jakich dokumentach wystawił Kartę ewidencyjną ubezpieczonego oraz jakie przyczyny spowodowały wystawienie kolejnej karty z odmiennym zapisem dotyczącym okresu ubezpieczenia odwołującego – okresem opłacenia składek.

Sąd Okręgowy wskazał, że w przypadku osób urodzonych przed 1949 r. wolą ustawodawcy zachowano możliwość sumowania okresów ubezpieczenia w ZUS i KRUS, ponieważ osoby te mają prawo tylko do jednej emerytury: rolniczej albo emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obliczonej za okresy ubezpieczenia w KRUS oraz w ZUS. Ponieważ odwołujący T. K. urodził się (...), nie może przy obliczeniu stażu ubezpieczeniowego na potrzeby emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych posiłkować się okresami podlegania ubezpieczeniu społecznemu w KRUS.

Sytuacja osób urodzonych po 1 stycznia 1949 r., które nie mają możliwości sumowania okresów ubezpieczeń jest konsekwencją zmiany zasad przyznawania emerytury z FUS dla osób urodzonych po 1948 r. oraz wprowadzenia możliwości pobierania przez te osoby emerytury rolniczej w zbiegu z emeryturą z FUS. Prawo do emerytury na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, przysługuje osobie urodzonej po 1948 r. po osiągnięciu wieku emerytalnego i udowodnieniu jakiegokolwiek stażu ubezpieczeniowego w ZUS, bez względu na jego długość. Świadczenie to oblicza się wyłącznie od kwoty składek emerytalnych wpłaconych do ZUS po 1998 r. oraz kapitału początkowego, obliczonego za staż pracy przed 1999 r. Ponieważ przy ustalaniu prawa do ww. emerytury i obliczaniu jej wysokości ZUS nie uwzględnia okresu ubezpieczenia z tytułu działalności rolniczej, osoba urodzona po 1948 r. oprócz emerytury z FUS może mieć przyznaną i wypłacaną również emeryturę z tytułu ubezpieczenia w KRUS. Prawo do emerytury rolniczej uzyskuje jednak pod warunkiem, że ma okres ubezpieczenia rolniczego wystarczający do jej przyznania. Przy ustalaniu prawa do rolniczej emerytury nie można uwzględnić okresu ubezpieczenia w ZUS, ponieważ ten sam okres nie może być równocześnie uwzględniony w dwóch wypłacanych emeryturach (nie można przyznać dwóch emerytur za ten sam okres).

Sąd Okręgowy wskazał, że uregulowana jest także sytuacja osoby, która ma prawo do emerytury z FUS, ale ze względu na zbyt krótki okres ubezpieczenia w KRUS nie spełnia warunków do emerytury rolniczej. Takiej osobie wraz z emeryturą z FUS jest wypłacane tzw. zwiększenie za okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, obliczone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W takiej sytuacji znajduje się ubezpieczony.

Wysokość świadczenia wnioskodawcy, który urodził się po 31 grudnia 1948 r. ustala się w myśl art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 26a ust. 1 ustawy emerytalnej wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 26 ulega zwiększeniu za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej przewidzianych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okresach opłacania składek. Obowiązek opłacania składek na fundusz emerytalny rolników został wprowadzony z dniem 1 lipca 1977 r. przez art. 69 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140). Z treści powyższego przepisu wynika, że zwiększenie rolne przysługuje wyłącznie za okresy faktycznego opłacania składek. Natomiast ustalając staż do zwiększenia emerytury przyznanej na podstawie art. 24 w zw. z art 26 i art. 26a ustawy emerytalnej uwzględnia się tylko udowodnione okresy opłacania składki na ubezpieczenie rolnicze i nie ma podstaw do traktowania okresów zwolnienia z obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne rolników jako okresów składkowych i w konsekwencji do uwzględniania ich przy wyliczeniu kwoty zwiększenia.

Końcowo Sąd pierwszej instancji odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z 3.10.2012 r. w sprawie III UZP 4/12, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że emerytura ustalona zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) nie ulega zwiększeniu na podstawie art. 26a tej ustawy za okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, w których rolnik zwolniony był od obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne rolników na podstawie art. 40 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140 ze zm.).

Sąd Okręgowy wskazał, że wnioskodawca w okresie od 1.07.1977 r. do 30.09.1984 r. był zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Natomiast mimo to (zgodnie z zapisami karty ewidencyjnej) składki na ubezpieczenie społeczne rolników były opłacane w okresie od 1.01.1982 r. do 30.09.1984 r. Przepis ustawy nie wskazuje kwoty składek jaka miała być opłacona, posługując się pojęciem opłacania składek. W ocenie Sądu Okręgowego, Karta ewidencyjna jednoznacznie wskazuje, iż w okresie tym były opłacane przez ubezpieczonego składki na Fundusz Emerytalny Rolników. Sąd pierwszej instancji nie znalazł jakichkolwiek podstaw do kwestionowania prawdziwości zapisów tegoż dokumentu źródłowego, zatem przyjął, iż okres ten winien być zaliczony do uprawniającego do zwiększenia emerytury z FUS.

Tym samym Sąd Okręgowy zmodyfikował zaskarżoną decyzję, na podstawie art. art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. o okres od dnia 1.01.1982 r. do 30.09.1984 r. – pkt I wyroku. W punkcie II, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie wnioskodawcy w pozostałym zakresie jako nieuzasadnione.

Apelację od powyższego wyroku wniósł T. K.. Nie precyzując podstawy prawnej zarzutów ubezpieczony wskazał, że wyrok ten jest dla niego krzywdzący. W ocenie odwołującego, Sąd pierwszej instancji błędnie dał wiarę zeznaniom świadka W. K., bowiem popełniła ona błąd wydając Kartę ewidencyjną ubezpieczonego. Ubezpieczony podał, że W. K. wydając niniejszy dokument „kilkakrotnie zmieniała okresy podlegające ubezpieczeniu”. Wskazał ponadto, że „gdy próbował wyjaśnić tę sprawę urzędniczka stwierdziła, że jest na tym stanowisku nowa i nie bardzo wie, gdzie ma szukać potwierdzenia opłacania składek w latach 1977.07.01-1981.12.31”. Wskazał ponadto, że z posiadanych przez niego dokumentów wynika, iż legitymuje się on ponad 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, w tym 20,5 roku okresów składkowych w ZUS i KRUS, co wynika z decyzji nr (...) z 1992 r., przyznającej ubezpieczonemu rentę chorobową.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny podziela w całości ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu pierwszej instancji, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji właściwie ocenił również zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy, zwłaszcza Kartę ewidencyjną ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny nie znajduje bowiem podstaw do kwestionowania prawdziwości tego dokumentu. Tożsama ocena odnosi się do zeznań świadka W. K., które również zasługują na przymiot wiarygodności. Zdaniem Sądu drugiej instancji, zeznania te są przekonujące oraz korespondują z zapisami znajdującymi się w dokumentacji.

Ustosunkowując się zaś do stanowiska T. K., mimo braku sformułowania przez ubezpieczonego konkretnego żądania, z treści wywiedzionej przez niego apelacji wynika, iż odwołujący domagał się zaliczenia do okresu uprawniającego do zwiększenia emerytury z tytułu opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników również okresu od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 1981 r. Jednakże, w ocenie Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach niniejszej sprawy brak jest podstaw do uznania żądania T. K.. W sprawie brak jest bowiem jednoznacznych dowodów, mających świadczyć o tym, że ubezpieczony opłacał składki na Fundusz Emerytalny Rolników również w powyższym okresie. Samo twierdzenie o rzekomym, błędnym wydaniu Karty ewidencyjnej ubezpieczonego nie dowodzi rzeczywistego opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników przez odwołującego w tym okresie.

Podkreślenia bowiem wymaga, iż z ustaleń Sądu Okręgowego poczynionych na podstawie Karty ewidencyjnej ubezpieczonego (k. 56-57 akt sprawy), akt Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, akt Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zeznań świadka W. K. wynika, że od dnia 1.07.1977 r. do dnia 30.09.1984 r. T. K. był zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników jako młody rolnik, a także z uwagi na kupno gruntów. Tym niemniej, składki na ubezpieczenie społeczne rolników ubezpieczony opłacał w okresie od 1.01.1982 r. do 31.12.1992 r. Istotnym jest, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych do zwiększenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników przyjął okres opłacania składki od 1.10.1984 r. do 31.12.1992 r., tj. 8 lat i 3 miesiące (pismo organu rentowego - k. 36 akt sprawy; decyzja z 6 września 2016 r. – k. 27-28 akt ZUS). Zatem, z uwagi na opłacanie składek przez ubezpieczonego także w okresie od 1.01.1982 r. do 30.09.1984 r. zasadne był zaliczenie przez Sąd Okręgowy tego okresu jako uprawniającego do zwiększenia emerytury T. K..

Zważając na powyższe, wbrew stanowisku zaprezentowanemu w apelacji, brak jest podstaw do zwiększenia wysokości przysługującego odwołującemu świadczenia emerytalnego na podstawie art. 26a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w żądanym przez niego zakresie. Trafnie bowiem Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż w przypadku odwołującego (urodzonego (...)), wysokość jego świadczenia emerytalnego winna być ustalona na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tym samym, możliwość ustalenia kwoty zwiększenia przy uwzględnieniu okresów zwolnienia z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników jest wykluczona przy obliczaniu emerytury w trybie art. 26a ustawy emerytalnej. Zgodnie z treścią przepisu art. 26a ust. 1 cytowanej ustawy wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 26 ulega zwiększeniu za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej przewidzianych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okresach opłacania składek.

Za Sądem Okręgowym wskazać także należy, iż w świetle poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 3 października 2012 r. (III UZP 4/12) emerytura ustalona zgodnie z art. 26 cytowanej ustawy nie ulega zwiększeniu na podstawie art. 26a tej ustawy za okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, w których rolnik zwolniony był od obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne rolników na podstawie art. 40 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140 z późn. zm.). Sąd Najwyższy stwierdził, że ustalając staż do nabycia prawa do emerytury powszechnej, okresy

rolnicze wskazane w katalogu art. 10 ust. 1 ustawy uwzględnia się (jako okresy składkowe) tylko w zakresie niezbędnym do uzupełnienia stażu ubezpieczeniowego (i to z pominięciem okresów zbiegających się w czasie), przy czym - wobec nawiązania w przepisie do pojęcia okresów składkowych - staż ten uzupełniają nie tylko okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, za które opłacono składki, ale również okresy ubezpieczenia społecznego rolników, w których rolnik był zwolniony z obowiązku składkowego. Natomiast ustalając staż do zwiększenia emerytury w systemie powszechnym uwzględnia się tylko udowodnione okresy opłacania składki na ubezpieczenie rolnicze (także wtedy, gdy zbiegają się one w czasie z okresami składkowymi lub nieskładkowymi). Strukturę okresów ubezpieczenia rolniczego przyjmowanego do wyliczenia zwiększenia emerytury normują art. 56 ust. 3, art. 56 ust. 4 i art. 26a ustawy emerytalnej i zasadniczo czynią to według tych samych zasad, tak w odniesieniu do emerytur z systemu zdefiniowanego świadczenia, jak i emerytur z systemu zdefiniowanej składki. Ustalając zasady uwzględniania okresów ubezpieczenia rolniczego do wyliczenia kwoty przedmiotowego zwiększenia ustawodawca używa terminu "okres opłacania składki" i odwołuje się do przepisów dotyczących obliczania części składkowej emerytury rolniczej, które nie posługują się pojęciem "okresu składkowego". Uznając odmiennność zasad liczenia stażu ubezpieczeniowego do nabycia prawa do emerytury w systemie powszechnym i zasad liczenia okresów ubezpieczenia rolniczego do spornego zwiększenia świadczenia Sąd Najwyższy przyjął, że nie ma podstaw do traktowania okresów zwolnienia z obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne rolników jako okresów składkowych i w konsekwencji do uwzględniania ich przy wyliczeniu kwoty zwiększenia. Do takiej konkluzji skłania wykładnia językowa i systemowa art. 56 ust. 3 i 4 oraz art. 26a ustawy emerytalnej. Za rozwiązaniem takim przemawia też wykładnia funkcjonalna tych przepisów. Celem przedmiotowego zwiększenia jest, wszakże zrekompensowanie osobie uprawnionej do emerytury w systemie powszechnym rzeczywistych ciężarów, jakie ponosiła w przeszłości, podlegając podwójnemu ubezpieczeniu i opłacając z tego tytułu należne składki.

Z tych względów, zaliczenie przez Sąd Okręgowy okresu od 1 stycznia 1982 r. do 30 września 1984 r., tj. okresu za który opłacone były składki na ubezpieczenie społeczne rolników, do okresu uprawniającego do zwiększenia emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, należało uznać za prawidłowe. W konsekwencji zaś nie ma podstaw do uwzględnienia dochodzonego przez odwołującego zwiększenia świadczenia.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł o oddaleniu apelacji na zasadzie art. 385 k.p.c.

SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński